

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 7 mars 1930 kl. 1 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckta motioner om lagstiftning rörande
blindhetsersättning.*

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 197 i första kammaren av herr Möller m. fl. och nr 257 i andra kammaren av herr Hedvall m. fl.

I motionerna, som äro likalydande, har hemställts, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till nästa års riksdag framlägga förslag till lag om blindhetsersättning.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 juni 1920 tillkallades inom ecklesiastikdepartementet vissa sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande vården av blinda. Enligt departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet vid ärendets föredragning skulle de sakkunniga verkställa en allsidig och ingående utredning rörande det hittillsvarande arbetet till förmån för de blinda samt framlägga de krav på reformer och utvidgning av blindverksamheten, till vilka den verkställda undersökningen ansåges giva anledning. Sedan denna utredning blivit verkställd, kunde det, enligt departementschefens mening, måhända befinnas lämpligt att med anlitan av i sådant avseende särskilt sakkunniga personer företaga en närmare ingående prövning av frågan, i vilken mån stat och kommun skäligen borde anses skyldiga att träda emellan genom att ikläda sig en del av kostnaderna för blindvården och i vilken mån dessa kostnader såsom hittills borde täckas genom medel, som frivilligt ställas till förfogande.

*Utredning
genom sak-
kunniga 1920
—1922 ang.
vården av
blinda.*

Den 10 april 1922 avgåvo de förstnämnda sakkunniga sitt betänkande i ämnet. Efter redogörelse för blindvårdens utveckling och dess ställning i Sverige och vissa främmande länder hava de sakkunniga avgivit en rad förslag angående undervisning och vård av landets blinda. Sålunda föreslås vissa åtgärder från statsmakternas sida i syfte att så långt sig göra låter förekomma blindhet, såsom lagstadgad desinfektion av nyföddas ögon, specialistvård å sjukhus m. m. Vissa ändringar beträffande blindundervisningen föreslås härjämte. För beredande av ett inkomstillägg åt arbetande blinda (s. k. *blindhetsersättning*) hemställa de sakkunniga dels om åläggande

Bihang till riksdagens protokoll 1930. 9 saml. 2 avd. 9 häft. (Nr 13.)

för kommunerna att lämna ett understöd utan fattigvårds natur, dels ock att ett årligt förslagsanslag å 400 000 kronor utverkas för att ersätta kommunerna till halva och i vissa fall till hela beloppet vad de utbetalat för blindhetsersättningar. Såsom bilaga till betänkandet har fogats ett förslag till lag om blindhetsersättning. Vidare hemställes om inrättande av särskilda blindvårdsnämnder för beredande av en personlig vård åt blinda, framför allt arbetande, och särskilt för att skaffa dem förbättrade arbetsförhållanden. För att bereda ålderstigna eller icke arbetsföra blinda för dem lämplig tillflyktsort hemställa slutligen de sakkunniga om inrättande av ålderdomshem för blinda med bidrag av statsmedel.

Vid motiveringen för införandet av blindhetsersättning hava de sakkunniga berört såväl de blindas ställning till pensionsförsäkringslagen som hjälpen genom kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag. Härom hava de sakkunniga anfört följande:

Eftersom den allmänna pensionsförsäkringen åsyftar att med penningar understödja bl. a. dem, som på grund av lyte äro urståndsatta att försörja sig, ligger det nära till hands att i första rummet undersöka, om ej genom dennas utvidgade tillämpning å de blinda skulle kunna vinnas en förbättring för dem. Man kan därvid närmast tänka på antingen att pensionstillägg och understöd finge utgå med högre belopp till blinda än till övriga invalider eller på att årsinkomsten enligt § 7 pensionsförsäkringslagen, vilken bestämmer gränserna för den årsinkomst, som ej föranleder reduktion av pension eller understöd, skulle för dem beräknas efter förmånligare grunder.

Det förra förutsätter — då enligt pensionsförsäkringslagen pensionstilläggen och understöden beräknas endast med hänsyn till invalidens inkomst men ej efter arten eller graden av hans invaliditet — att särskilda bestämmelser beträffande blinda skulle införas i lagen, vilket med all sannolikhet skulle medföra nödvändigheten att införa motsvarande bestämmelser även för andra grupper av invalider, exempelvis de ständigt sängliggande. En sådan principiell omändring av lagen synes emellertid ej kunna för närvarande ifrågakomma. Därtill kommer, att många blinda ju icke kunna betraktas som invalider i pensionsförsäkringslagens mening, d. v. s. som till arbete varaktigt oförmögna.

Vad inkomstberäkningen enligt § 7 angår, torde lagen icke lägga hinder i vägen för att en blind persons inkomster beräknas med avdrag av sådana utgifter, som äro nödvändiga för hans yrkes bedrivande, t. ex. ersättning åt följeslagare vid arbetsproduktens försäljning. Vill man däremot, att även kostnaden för den särskilda vård, som en blind behöver, skall avdragas, kommer man ut för samma svårighet, som ovan angavs på tal om understödets storlek, nämligen att grundsatsen då måste tillämpas även på andra än blinda, och att saken sålunda på grund av de principer, å vilka pensionsförsäkringslagen är byggd, måste prövas i ett vidsträcktare sammanhang.

Vid bestämmande av årsinkomsten för erhållande av pensionstillägg enligt pensionsförsäkringslagen skall hänsyn ej tagas till understöd, som till avskedade indelta soldater och båtsmän utgå från Vadstena krigsmanshushus-kassa och två andra kassor. Man skulle kunna tänka sig att i viss analogi härmed även beträffande de blinda ett visst belopp t. ex. 300 kronor skulle

räknas som ej förefintligt. Emellertid torde ej heller en sådan väg vara framkomlig, då statsmakterna torde ha medgivit en dylik undantagsbestämmelse uteslutande av den anledning, att ifrågavarande understödstagare utgöra en ganska hastigt utdöende grupp.

De vid 1921 års riksdag beslutade förbättringarna i pensionsförmånerna lända i huvudsak endast dem, som efter 1922 års ingång bli varaktigt arbetsoförmögna, till fördel och bli därför utan verkan på det stora flertalet av dem, som nu äro blinda. Det gäller för övrigt om dessa liksom om övriga bestämmelser i pensionsförsäkringslagen, att de ej avse något utjämnande av de särskilda svårigheter, som lytet skapar för de blinda i jämförelse med dem, som oavsett lytet äro med dem jämställda.

Lagen den 14 juni 1918 om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag öppnar emellertid en utväg att genom kommunen lämna en rikligare hjälp åt blinda, då den stadgar, att till folkpensionerna kan av kommunen lämnas ett tillskott i penningar eller naturaförmåner åt personer, som uppbära sådan pension, men ändock befinnas vara i behov av fattigvård, utan att dessa tillägg skola anses som fattigvård (kommunala pensionstillskott). Samma lag ger också kommunen rätt att gemensamt med pensionsstyrelsen bestrida kostnader för åtgärder till förebyggande eller hävande av arbetsoförmåga, likaledes utan att detta anses som fattigvård (kommunala sjukvårdsbidrag). I intetdera fallet räknas vad sålunda erhållits som årsinkomst enligt § 7 pensionsförsäkringslagen. Då lagen är ny, ha dess verkningar för de blinda inom vidsträcktare delar av vårt land ännu ej kommit mycket till synes, men i Stockholm och Göteborg samt ett flertal andra större kommuner har den i ganska rikligt mått tillämpats på dem. Så åtnjuta i den förstnämnda staden många blinda från 10—100 kronors kommunalt pensionstillskott i månaden, och även åt sådana, som äro intagna å vårdanstalter, lämnas sådant tillskott till mindre belopp, ehuru deras statspension tillfaller staden. I Göteborg utbetalas dessa tillskott ej till blinda intagna å anstalt, men blinda i egen bostad pläga få 30—40 kronor i månaden i kommunalt pensionstillskott. Kommunala sjukvårdsbidrag genom samarbete mellan pensionsstyrelsen och kommunen förekomma ofta, då det gäller att skaffa blinda män utbildning vid Kristinehamnsskolan och dylikt, och ha för övrigt förekommit redan före tillkomsten av 1918 års lag. Från de organ, som handha den allmänna pensionsförsäkringen, i första hand pensionsnämnderna, hör man kunna påräkna ett kraftigt arbete, när det gäller att intressera kommunerna för beviljande av de ifrågavarande pensionstillskotten och sjukvårdsbidragen, för så vitt ej dessa framdeles, enligt det förslag vi nedan lämna, komma att undanträngas av ett annat slag av understöd.

Efter denna redogörelse yttra de sakkunniga:

Då vägen genom statspension till förstärkt belopp eller på lindrade villkor ej är framkomlig och de kommunala pensionstillskotten, även om de komma till rikligare användande, säkerligen alltid skola utfalla synnerligen ojämnt, skulle man i stället kunna tänka sig att begära en viss summa från staten, från vilken åt varje svensk blind skulle kunna lämnas en årlig hjälp såsom en ersättning för den svårighet vid arbete och i det dagliga livet i övrigt, som hans lyte medför — blindhetsersättning.

Den invändningen skulle måhända kunna göras, att även andra lytes-tyngda lika väl som de blinda borde ifrågakomma till en sådan lytes-

ersättning, så t. ex. vissa kroniskt sjuka, sinnesslöa, vanföra och dövstumma. De båda förstnämnda grupperna behöva emellertid snarare anstaltsvård än arbetshjälp, och de dövstumma ha ej på långt när samma ekonomiska olägenheter av sina lyten som de blinda. Av de sistnämnda kommer ungefär samma procent på fattigvården som av de fullsinnade, enligt uppgift av rektor J. Prawitz. Huruvida sådana vanföra, som ehuru på grund av sitt lyte ej fullt arbetsföra dock i nämnvärd mån bidra till sitt uppehälle genom arbete, böra ifrågakomma till att erhålla särskild lytesersättning, är en fråga, vars behandling ej ingår i vårt uppdrag, men även om de böra erhålla sådan ersättning, synes denna omständighet ej skola föranleda till att de blindas grupp, för vilken utredning nu föreligger färdig, skall behöva vänta på att se sina förhoppningar realiserade.

Från rätt till blindhetsersättning skola enligt de sakkunnigas förslag åtskilliga grupper av de blinda undantagas, i främsta rummet å ena sidan de, vilkas inkomster äro så goda, att de icke behöva någon hjälp, å andra sidan de, som ej alls eller åtminstone ej i nämnvärd grad kunna genom eget arbete bidra till sitt uppehälle. Den senare gruppen blinda, de odugliga och obildbara, måste givetvis liksom hittills omhändertagas av fattigvården och de statsanstalter, som för närvarande finnas för vården av blinda med komplicerat lyte.

Från blindhetsersättning skall vidare undantagas den, som enligt gällande författning är skolpliktig och alltså, därest han fullgör denna plikt, åtnjuter försörjning å det allmännas bekostnad. Från blindhetsersättning skola jämväl vara uteslutna vissa andra grupper, nämligen den, som uppenbarligen icke efter förmåga söker ärligen bidra till sin försörjning eller är hemfallen åt dryckenskap, den, som avhänder sig eller undandöljer inkomst eller egendom i avsikt att erhålla blindhetsersättning eller högre sådan än som eljest tillkommit honom, samt den, som icke längre är mantalsskriven i riket.

Bestämmande för blindhetsersättningens belopp skall vara behovsprincipen. Till grund för beräkningen lägges existensminimum för fullsinnad person inom de olika kommunerna. Under antagande att existensminimum för blind person med omkring $\frac{1}{3}$ överstiger det normala existensminimum på samma ort, indela de sakkunniga kommunerna i tre dyrortsgrupper, där existensminimum för blind person utgör respektive 550, 675 och 800 kronor. Kommunen avgör själv, till vilken dyrortsgrupp den bör räknas; beslut härom kan överklagas i samma ordning som andra kommunala beslut.

Till blindhetsersättning bör ifrågakomma allenast sådan blind, vars årliga inkomst av eget arbete uppgår till minst 25 % av för blind person fastställt existensminimum, d. v. s. avrundat för de olika grupperna respektive 140, 170 och 200 kronor.

Blindhetsersättningen skall bestämmas och utdelas av fattigvårdsstyrelsen i kommun, där vederbörande blind har hemortsrätt. Då ersättningen icke

skall hava fattigvårds karaktär, förvärvar den blinde i regeln ny hemortsrätt med mantalsskrivningen. Då en blind önskar erhålla blindhetsersättning, skall han ingiva ansökan därom hos fattigvårdsstyrelsen i sin hemortsrättskommun, dock skall, då hemortsrätt ej kunnat utrönas eller är tvistig, ansökningen ingivas till fattigvårdsstyrelsen i den kommun, där han är bosatt.

Vid beräkning av de inkomster, som skola tagas i betraktande vid blindhetsersättningens bestämmande, böra enligt de sakkunnigas förslag de bidrag, som blind kan åtnjuta av försörjningspliktiga föräldrar eller barn, icke medräknas. Värdet av naturaförmåner, som räcka till full, om än torftig försörjning, bör uppskattas till ett belopp, motsvarande existensminimum.

Blindvårdssakkunnigas betänkande blev år 1922 utremitterat till myndigheterna. Under åren 1923—1929 hava yttranden inkommit från samtliga myndigheter utom från socialstyrelsen. Sistnämnda myndighets yttrande väntas inkomma i början av innevarande år.

Myndigheternas yttranden över blindvårdssakkunnigas betänkande.

De i ärendet hörda myndigheterna hava funnit det framlagda förslaget om blindhetsersättning mycket behjärtansvärt men hava, med hänsyn till de konsekvenser dess genomförande skulle föranleda, i allmänhet ansett sig böra avstyrka detsamma. De skäl, som därvid åberopats äro följande: Ett lagfästade av blindhetsersättning skulle med all rätt föranleda yrkanden om liknande samhällshjälp från personer, som lida av annat arbetsnedsättande lyte än blindhet, samt från arbetsföra sinnesslöa och kroniskt sjuka m. fl. De ekonomiska konsekvenserna av förslaget genomförande äro därför oöverskådliga. Förslaget genomförande skulle öka den splittring, som för närvarande förefinnes inom den sociala hjälpverksamheten. Ersättning i den föreslagna formen skulle med all sannolikhet föranleda minskning i den blindes intresse att genom eget arbete höja sin inkomst.

På uppdrag av riksblindkongressen den 22—den 25 februari 1926 har De Blindas Riksförbunds interimsstyrelse sedermera framställt vissa erinringar mot blindvårdssakkunnigas betänkande. Erinringarna innebära bl. a. följande: De sakkunnigas förslag har alltför mycket avvikit från grundprincipen, att ersättningen skall utgöra vederlag för minskad arbetsförmåga. Skäl förefinns icke att variera ersättningsbeloppen efter olika dyrorter. Lämpligt vore att ersättningen beräknades lika över hela landet och fastställdes till 800 kronor för individ. Blindhetsersättningen borde lämnas av staten och utbetalas av pensionsstyrelsen.

Framställning i ämnet från de Blindas Riksförbund år 1926.

Vidare torde böra erinras, att ett stort antal blinda i en till statsministern år 1928 ingiven petition hemställt, att statsmakterna ville genomföra ett statligt understöd åt Sveriges blinda enligt det förslag, som avgivits av De Blindas Riksförbund.

Petition från blinda år 1928.

Frågans be-
handling vid
1929 års riksdag.

Vid fjolårets riksdag väcktes två motioner i ämnet, nr 109 i första kammaren av herr Åkerberg och nr 167 i andra kammaren av herrar Nilsson i Örebro och Uddenberg. I motionerna, som voro likalydande, hemställdes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till 1930 års riksdag framlägga förslag till lag om blindhetsersättning.

I sitt över motionerna avgivna utlåtande, nr 7, anförde andra lagutskottet följande:

Utskottet behjärtar livligt de motiv, som ligga till grund för framförande av de ifrågavarande motionerna. Att åtgärder från det allmännas sida för att lätta den tunga börda, som deras lyte pålägger de blinda, äro av behovet påkallade i större utsträckning än vad för närvarande är fallet vill utskottet icke förneka.

De föreliggande motionerna avse att ur blindvårdssakkunnigas betänkande utbryta förslaget om blindhetsersättning och göra detsamma till föremål för särskild prövning. Utskottet anser emellertid en sådan anordning icke lämplig. Det är visserligen att beklaga, att yttranden ännu icke inkommit från de myndigheter, som i alldeles särskild grad äga sakkunskap rörande lagstiftningen i fråga, men innan dessa yttranden inkommit, torde ärendet icke föreligga i det skick, att detsamma kan från Kungl. Maj:ts sida underställas riksdagen. Härtill kommer jämväl, att frågan om införande av blindhetsersättning otvivelaktigt i vissa delar står i sammanhang med pensionsförsäkringslagens bestämmelser rörande invaliditetsersättning. Då lagen om allmän pensionsförsäkring för närvarande är föremål för revision genom en nästlidna år tillsatt kommitté, torde det även av denna orsak icke vara lämpligt att nu till fristående undersökning upptaga frågan om beredande av inkomstillägg åt blinda.

Med denna motivering hemställde utskottet, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Utskottet.

När utskottet i fjol avstyrkte motioner, vari yrkande framfördes av samma innehåll som det nu föreliggande, yttrade utskottet, att utskottet livligt behjärtade de motiv, som lågo till grund för framförande av de ifrågavarande motionerna, varjämte utskottet framhöll, att åtgärder från det allmännas sida för att lätta den tunga börda, som deras lyte pålade de blinda, vore av behovet påkallade i större utsträckning än den, vari de för närvarande vidtoges. Utskottet bibehåller alltjämt denna uppfattning.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att läget numera i så måtto förändrats, att myndigheternas yttranden över blindvårdssakkunnigas förslag snart torde föreligga hos Kungl. Maj:t. Vid sådant förhållande synes inom den närmaste tiden för Kungl. Maj:t en av de anledningar komma att bortfalla, som hindrat att frågan om blindvårdens ordnande upptagits till behandling. Tydligt synes vara, att vid förberedande av den reform av blindvården, som förestår, frågan om lämpligheten av blindhetsersättning bör bliva föremål för särskild uppmärksamhet.

Med hänsyn till ärendets vikt synes det utskottet lämpligt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t framför önskemålet, att frågan så snart ske kan måtte komma till avgörande.

Utskottet tillåter sig fördenskull hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I:197 och II:257 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville så snart ske kan för riksdagen framlägga förslag till blindvårdens ordnande på ett tillfredsställande sätt.

Stockholm den 7 mars 1930.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Westman*, *Frändén*, *Thorberg*,* *Österström*, *Hagman*,* *Granström*,* *Tamm** och *Norman*;
från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Hage*, *Ros*, *Jeppsson*, *Johanson* i Hallagården, *Andersson* i Rasjön, *Wallerius* och *Hedvall*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.